Wales Centre for Public Policy
Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Mewnwelediad data
Hydref 2021

Pwy sy'n unig yng Nghymru?

Mae unigrwydd yn broblem eang, gydag arolygon yn awgrymu bod un o bob chwech o boblogaeth Cymru yn unig (Swyddfa Ystadegau Gwladol, Llywodraeth Cymru, 2020; Llywodraeth Cymru, Swyddfa Ystadegau Gwladol 2020a; 2020b). Mae unigrwydd yn cael effaith sylweddol ar iechyd a lles ac mae'n gysylltiedig â risg uwch o iselder a marwolaethau cynnar (Ymgyrch i Ddiweddu Unigrwydd, 2021). Mae yna wahanol fathau o unigrwydd: unigrwydd emosiynol (absenoldeb perthnasoedd agos), ac unigrwydd cymdeithasol (absenoldeb rhwydweithiau cymdeithasol ehangach). Mae unigrwydd 'cyffredinol' yn ymgorffori'r ddau (De Jong Gierveld a Van Tilburg, 2010).

Mae mynd i'r afael ag unigrwydd ac ynysigrwydd cymdeithasol wedi'i nodi fel blaenoriaeth gan Lywodraeth Cymru (Llywodraeth Cymru, 2020) ac mae'n un o'r ffyrdd y mae Cymru yn mesur cynnydd tuag at nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Yr allwedd i fynd i'r afael ag unigrwydd yw deall pwy yng Nghymru sy'n unig a sut mae unigrwydd yn effeithio ar wahanol grwpiau.

Dyma'r cyntaf o gyfres o fewnwelediadau ar unigrwydd yng Nghymru yn seiliedig ar ddadansoddiad pwrpasol o Arolwg Cenedlaethol Cymru. Dyluniwyd y gyfres i roi gwell dealltwriaeth i lunwyr polisi a gwasanaethau cyhoeddus o bwy sy'n unig fel y gellir cynllunio a darparu cyllid ac ymyriadau i fynd i'r afael ag unigrwydd yn y ffordd fwyaf effeithiol.

Mae'r mewnwelediad data hwn yn cyfuno gwerth tair blynedd[1] o ddata Arolwg Cenedlaethol Cymru i nodi lefelau unigrwydd cyffredinol, emosiynol a chymdeithasol ymhlith gwahanol grwpiau. Gweler Hodges ac eraill (2021) am fanylion ar y fethodoleg.

Darllenwch y mewnwelediadau data eraill yn y gyfres hon

Hodges, H., Goldstone, R., Durrant, H., a Taylor-Collins, E. (2021). **Oedran ac unigrwydd yng Nghymru**. Caedydd: Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

Hodges, H., Goldstone, R., Durrant, H., a Taylor-Collins, E. (2021). **Iechyd ac unigrwydd yng Nghymru**. Caedydd: Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

Goldstone, R., Hodges, H., Durrant, H., a Taylor-Collins, E. (2021). **Unigrwydd yng Nghymru yn ystod pandemig y coronafeirws**. Caedydd: Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

[1] Rydym wedi cyfuno'r setiau data diweddaraf gan Arolwg Cenedlaethol Cymru ar unigrwydd (2016/17, 2017/18, a 2019/20), gan gynnwys cyfanswm o 30,912 o ymatebion unigryw. Ni ofynnwyd cwestiynau am unigrwydd fel rhan o Arolwg Cenedlaethol Cymru 2018/19. Mae'r mewnwelediad data hwn yn tynnu ar ddadansoddiad deunewidyn a gynhaliwyd yn fersiwn 26 SPSS,
gan ddefnyddio croes-dabliadau a phrofion chi (x) sgwâr i nodi lle mae gwahaniaethau ystadegol arwyddocaol (0.05%) yn bodoli rhwng grwpiau. Mae'r holl wahaniaethau grŵp a adroddir yma yn ystadegol arwyddocaol.

Prif ganfyddiadau

Oedran

Mae grwpiau oedran iau yn fwy unig na grwpiau hŷn, gyda lefelau unigrwydd ymhlith y rhai 65+ oed yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.

Rhywedd

Mae gan fenywod lefelau uwch o unigrwydd cyffredinol ac emosiynol na dynion, tra bod gan ddynion lefelau uwch o unigrwydd cymdeithasol.

Y Gymraeg

Mae’r di-Gymraeg yn fwy unig na siaradwyr Cymraeg.

Salwch neu anabledd hirdymor

Mae'r rhai sydd â salwch neu anabledd hirdymor yn fwy unig na'r rhai sydd heb y cyflyrau hyn.

Statws priodasol

Mae'r rhai sy'n sengl, wedi'u gwahanu neu wedi ysgaru yn fwy unig na grwpiau eraill, gyda'r rhai sy'n briod neu mewn partneriaeth sifil gofrestredig o'r un rhyw y lleiaf unig.

Cyfeiriadedd rhywiol

Mae'r rhai nad ydynt yn nodi eu bod yn heterorywiol neu'n syth yn fwy unig na'r rhai sy'n gwneud hynny.

Crefydd

Mae Cristnogion a'r rhai heb grefydd yn llai unig na grwpiau crefyddol eraill. Cristnogion yw'r lleiaf unig o bob grŵp crefyddol.

Iechyd cyffredinol

Mae'r rhai mewn iechyd gwaeth yn fwy unig na'r rhai sydd mewn iechyd gwell, gyda'r rhai mewn iechyd cyffredinol gwael iawn yn arbennig o unig.

Ethnigrwydd

Mae'r rhai o grwpiau lleiafrifoedd ethnig yn fwy unig na'r rhai sy'n Wyn Prydeinig. Mae unigrwydd cymdeithasol ar ei uchaf ymhlith y grŵp 'Gwyn – arall', tra bod unigrwydd emosiynol ar ei uchaf ymhlith grwpiau ethnig eraill.

Amddifadedd

Mae lefel amddifadedd ar sail ardal yn gysylltiedig ag unigrwydd, gyda'r rhai sy'n byw yn yr 20% o leoedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru y mwyaf unig.

Math o gartref

Mae'r rhai sy'n byw mewn cartrefi un oedolyn yn fwy unig na'r rhai mewn mathau eraill o gartrefi. Aelwydydd un rhiant sy'n nodi'r lefelau uchaf o unigrwydd cyffredinol.

Addysg

Mae'r rhai sydd â lefelau uwch o addysg yn nodi lefelau uwch o unigrwydd cymdeithasol, tra bod unigrwydd emosiynol yn cynyddu wrth i lefel yr addysg ostwng.

Oedran

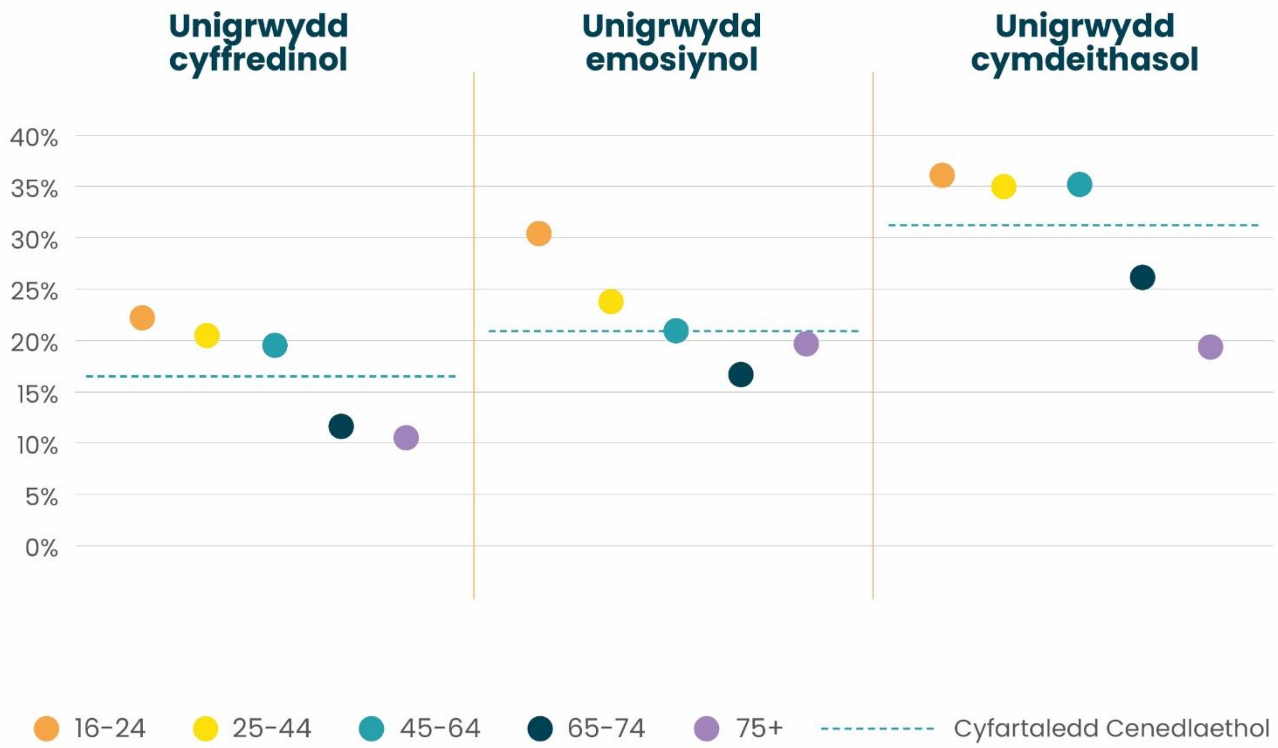

Unigrwydd cyffredinol
Unigrwydd emosiynol
Unigrwydd cymdeithasol
40%
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
16-24
25-44
45-64
65-74
75+
Cyfartaledd Cenedlaethol

Rhywedd

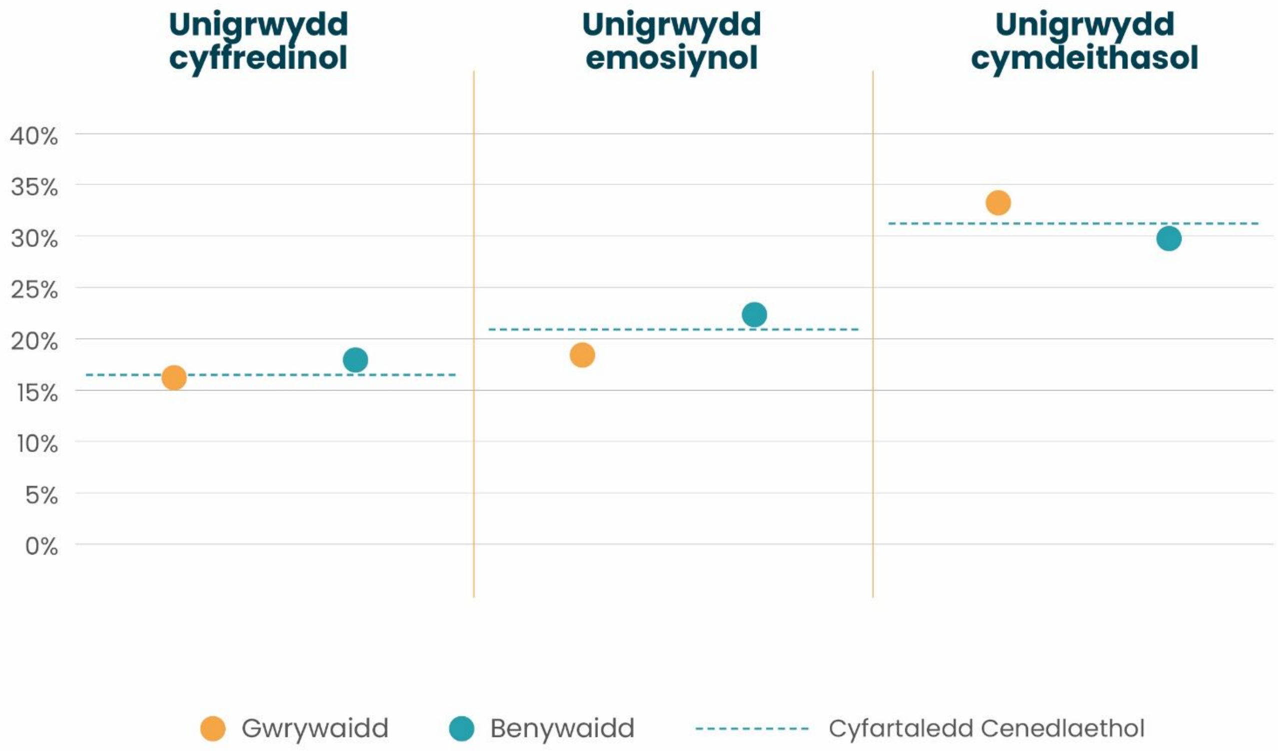
Unigrwydd cyffredinol
Unigrwydd emosiynol
Unigrwydd cymdeithasol
40%
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
Gwrywaidd
Benywaidd
Cyfartaledd Cenedlaethol

Ethnigrwydd

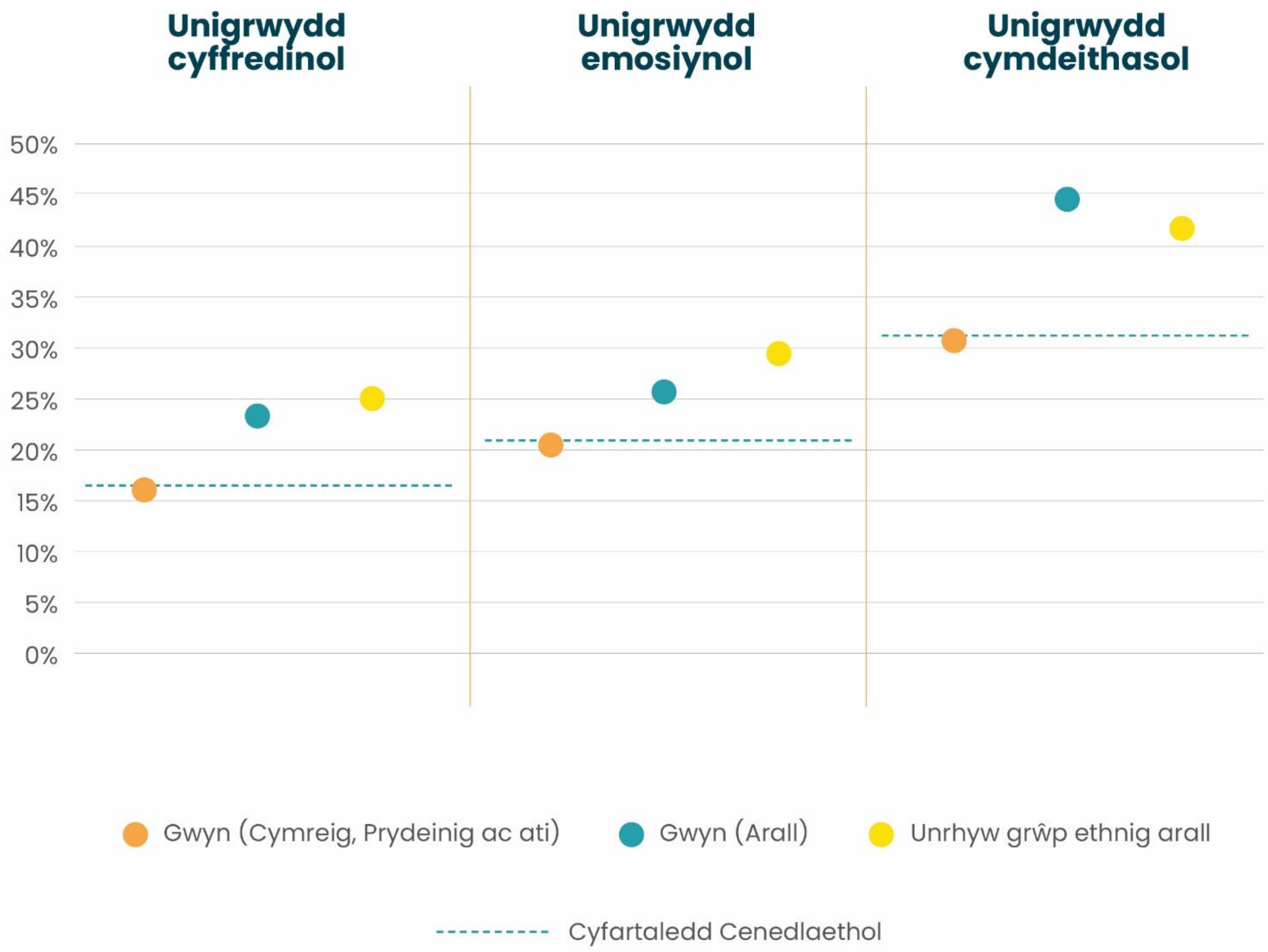

Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC)

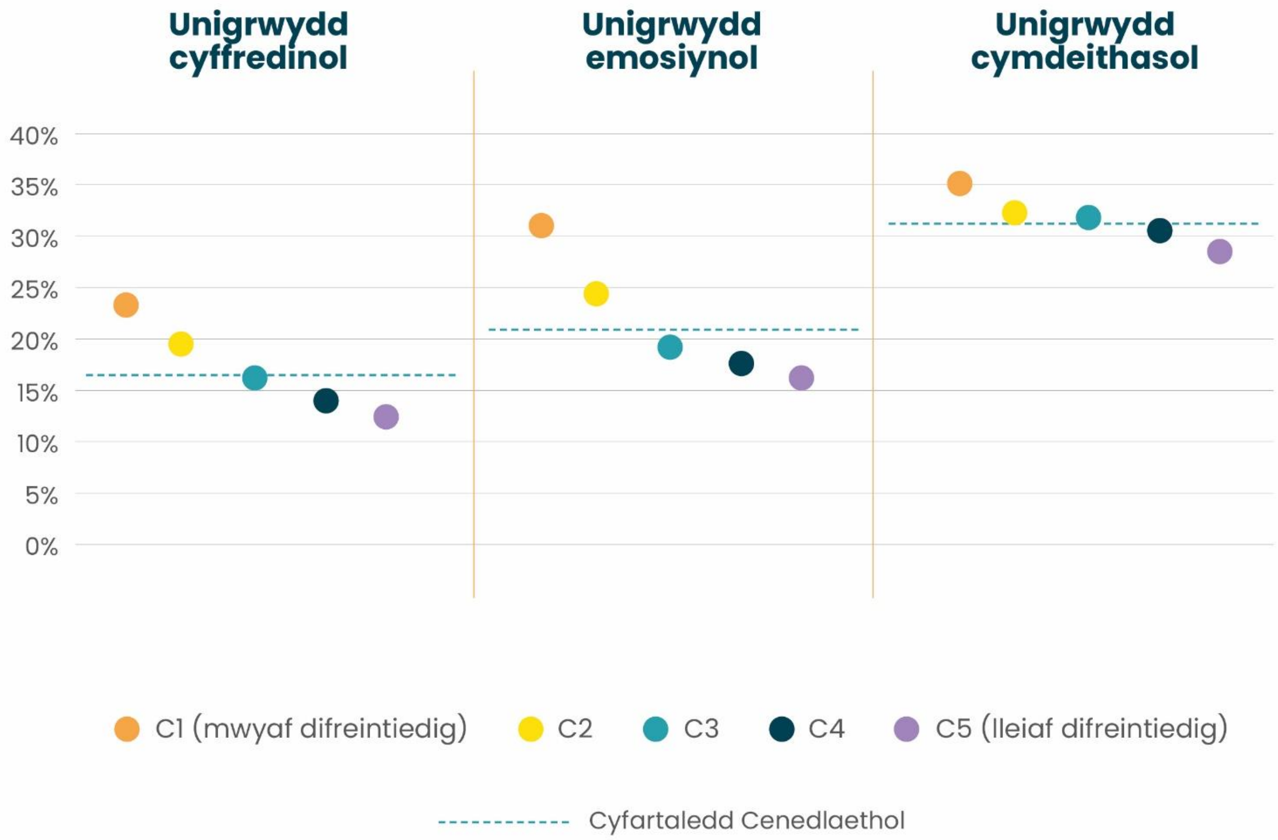

Statws priodasol

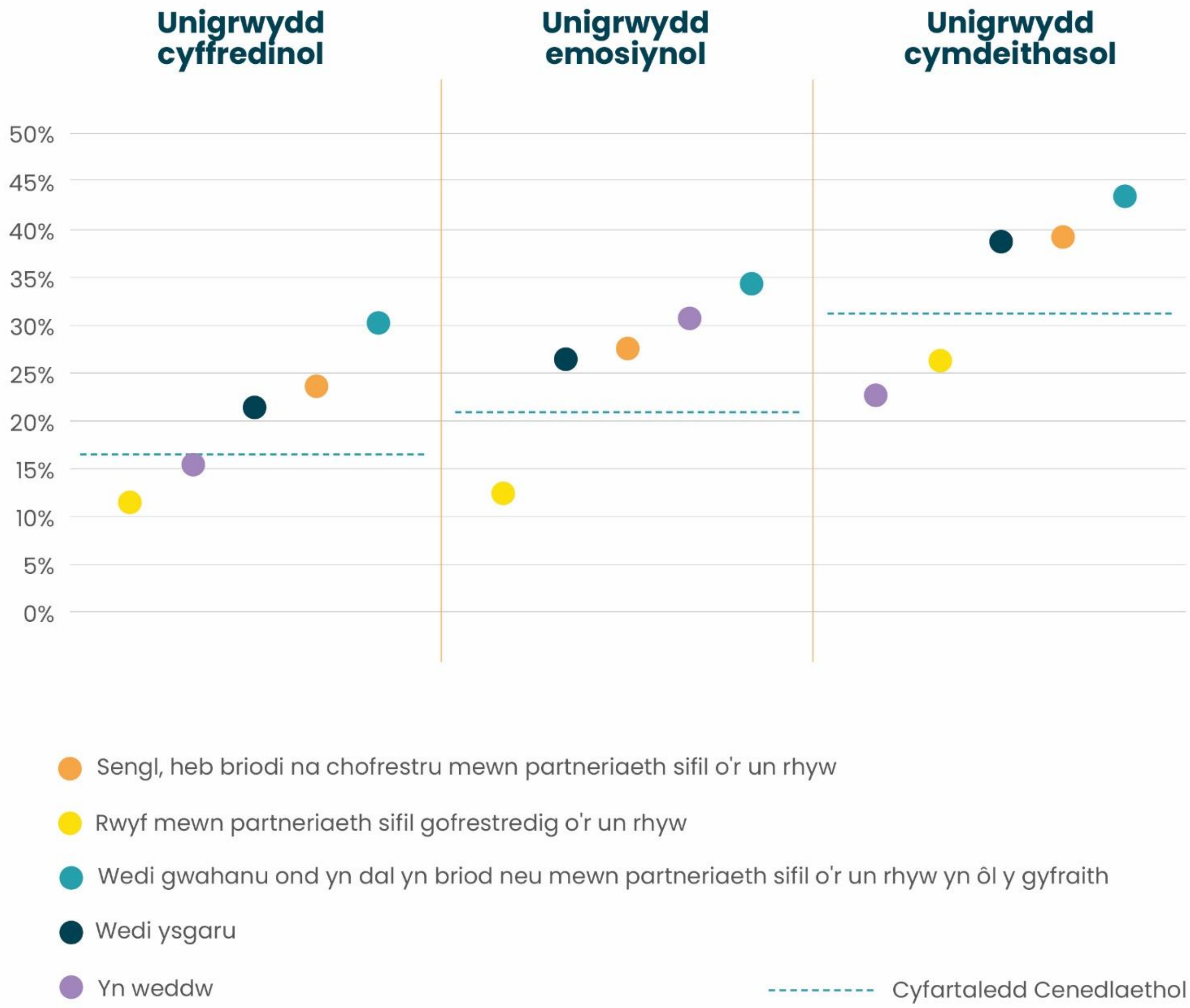

Cyfeiriadedd rhywiol

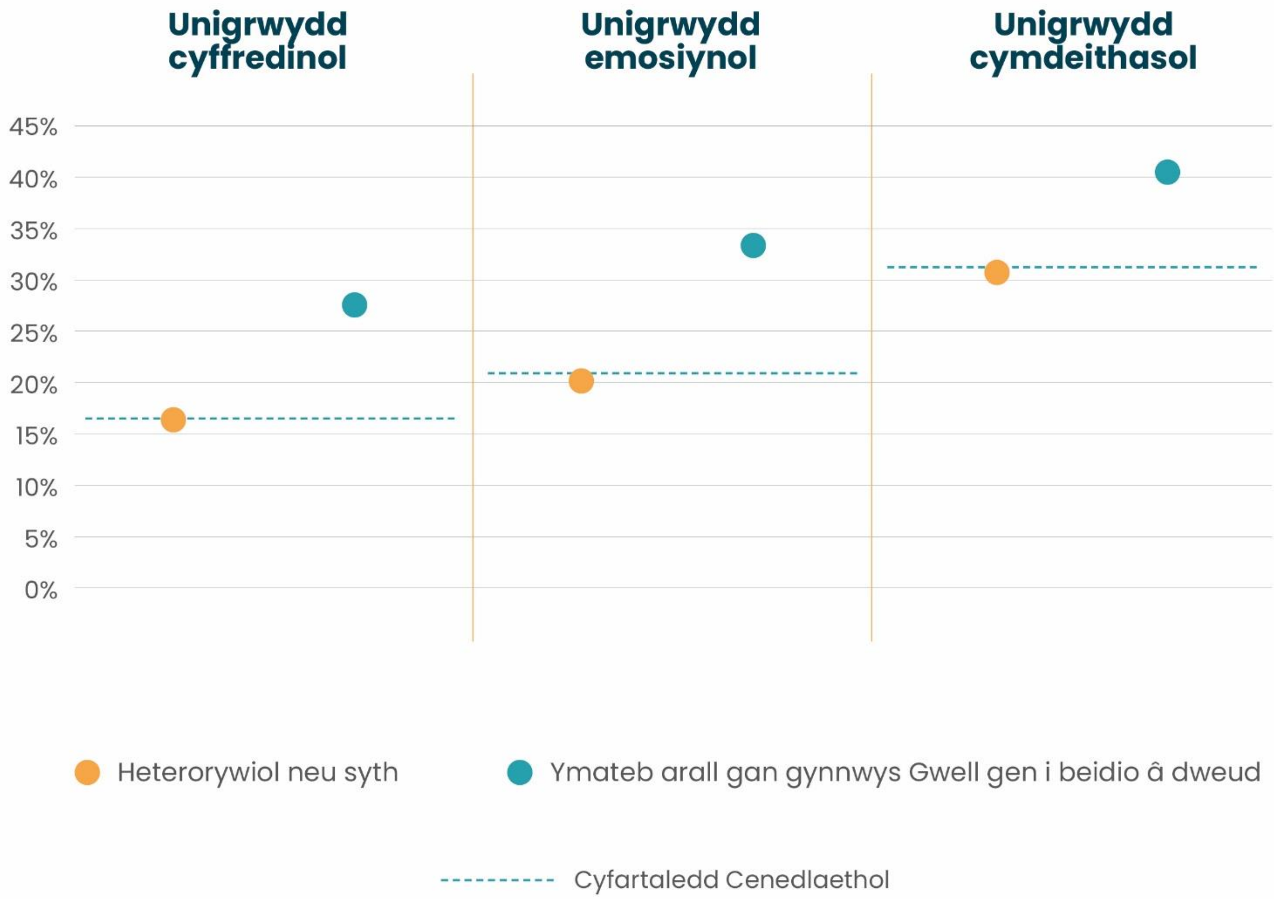

Math o gartref

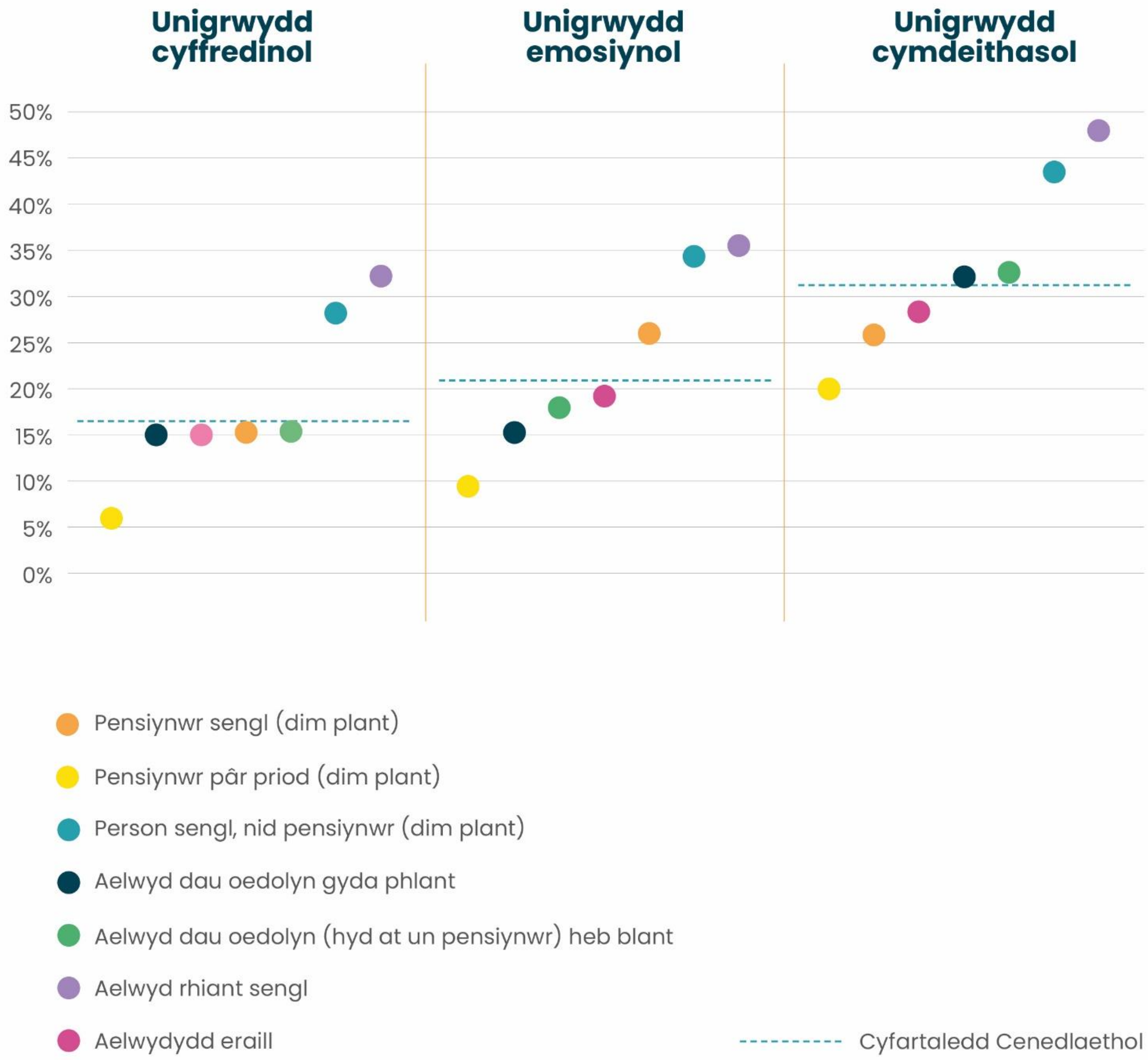

Iechyd cyffredinol

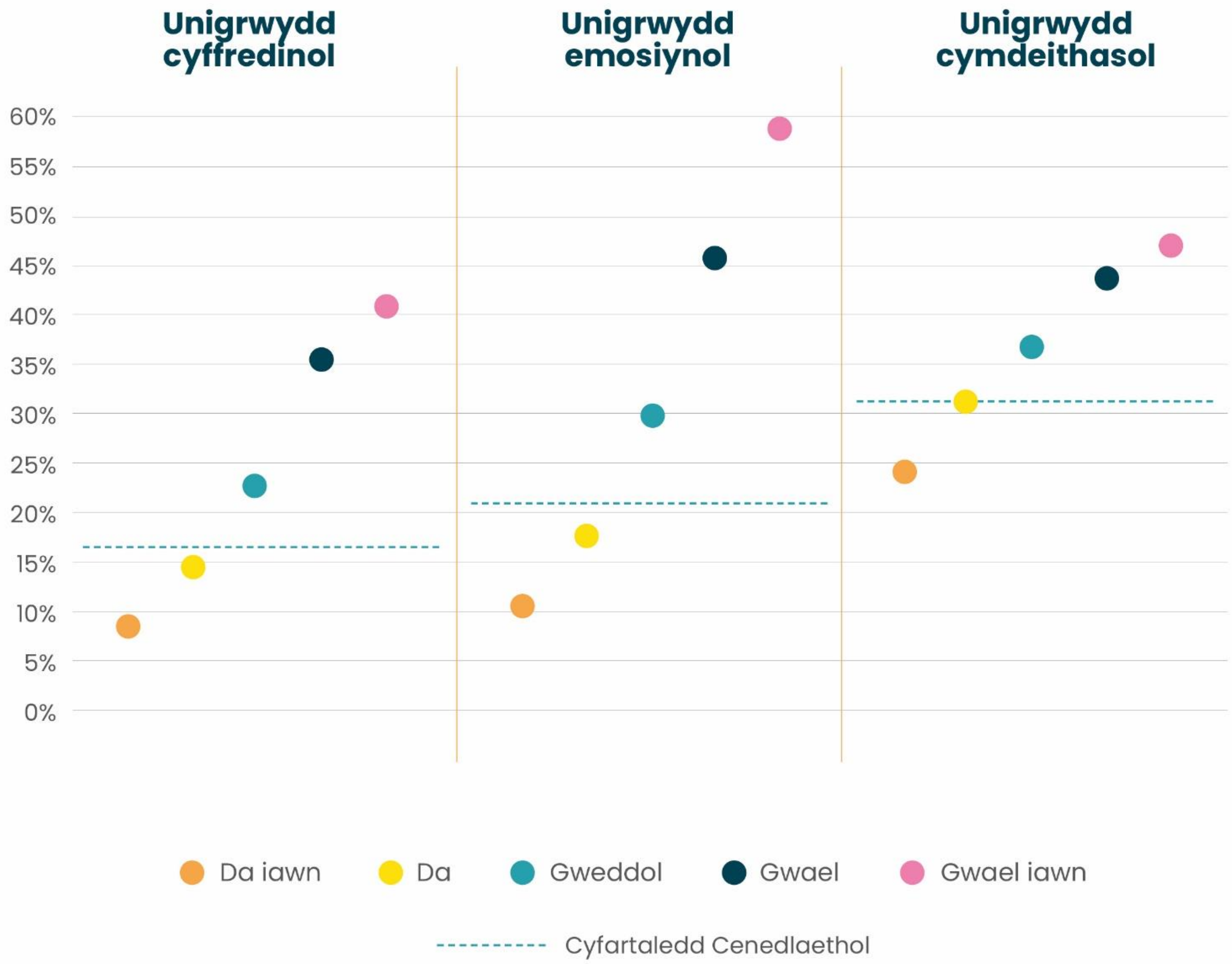

Salwch, anabledd neu lesgedd hirdymor

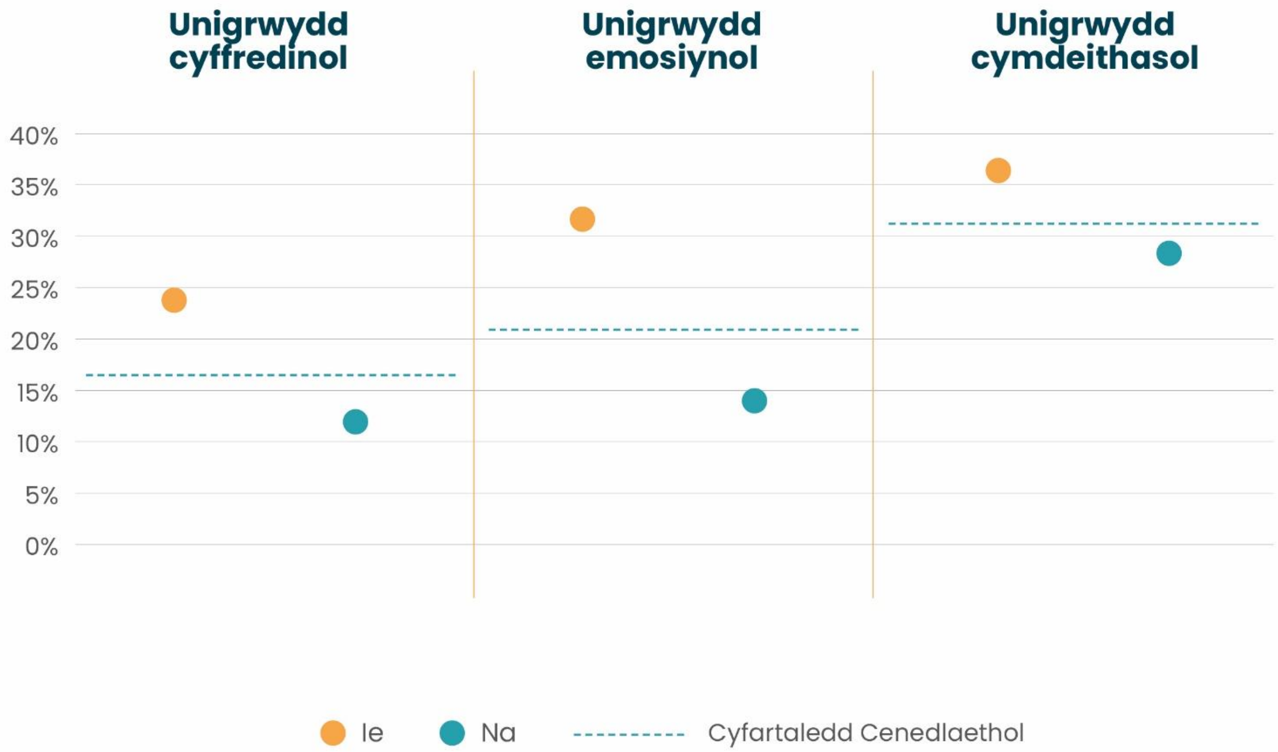

Gallu siarad, darllen ac ysgrifennu Cymraeg

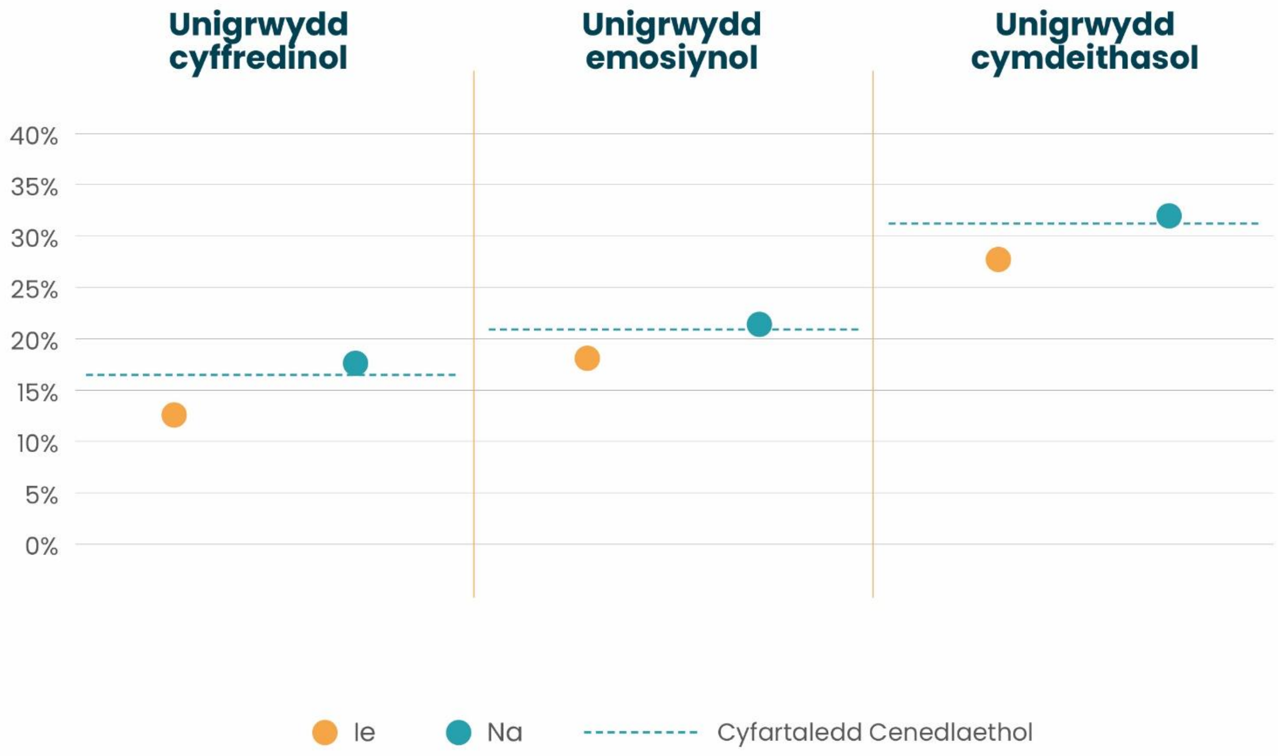

Crefydd

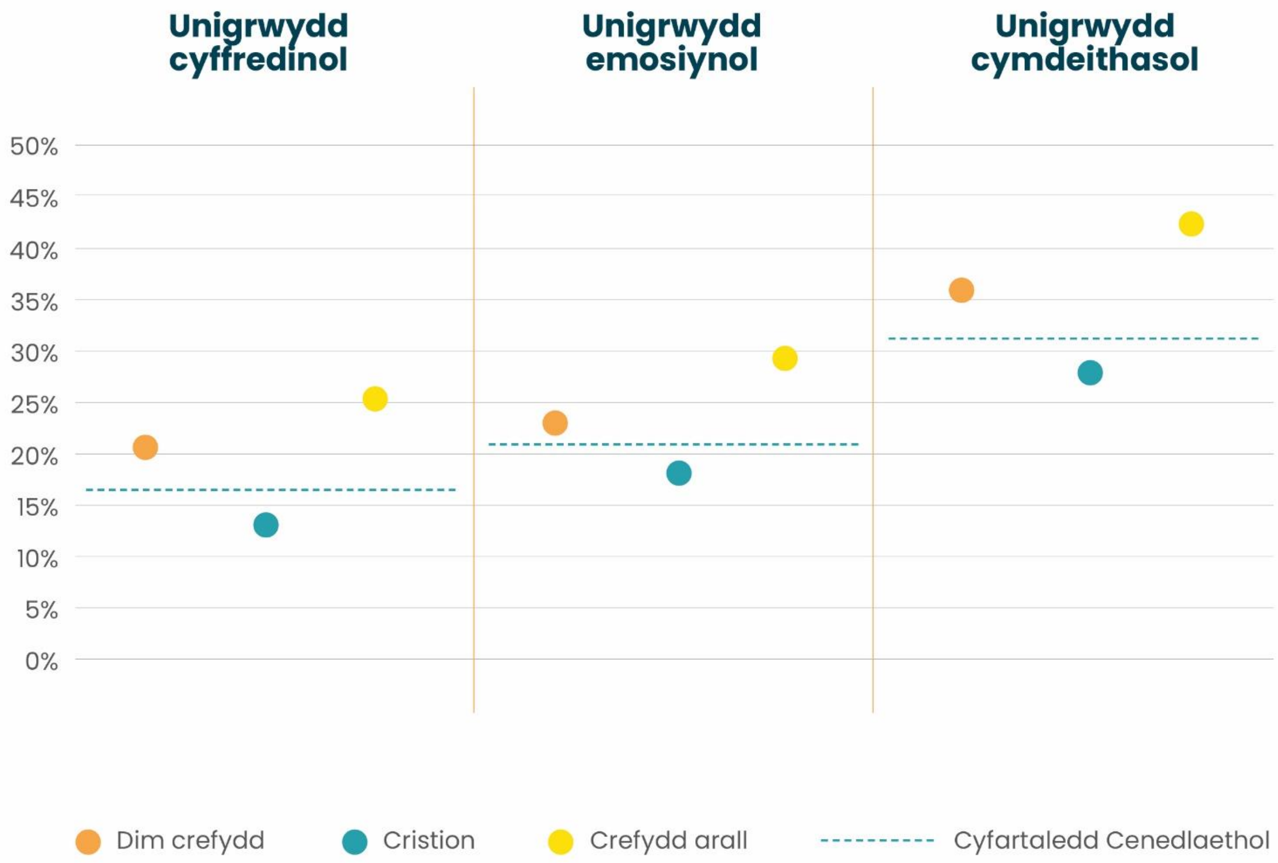
Unigrwydd cyffredinol
Unigrwydd emosiynol
Unigrwydd cymdeithasol
50%
45%
40%
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
Dim crefydd
Cristion
Crefydd arall
Cyfartaledd Cenedlaethol

Cymhwyster Addysgol Uchaf

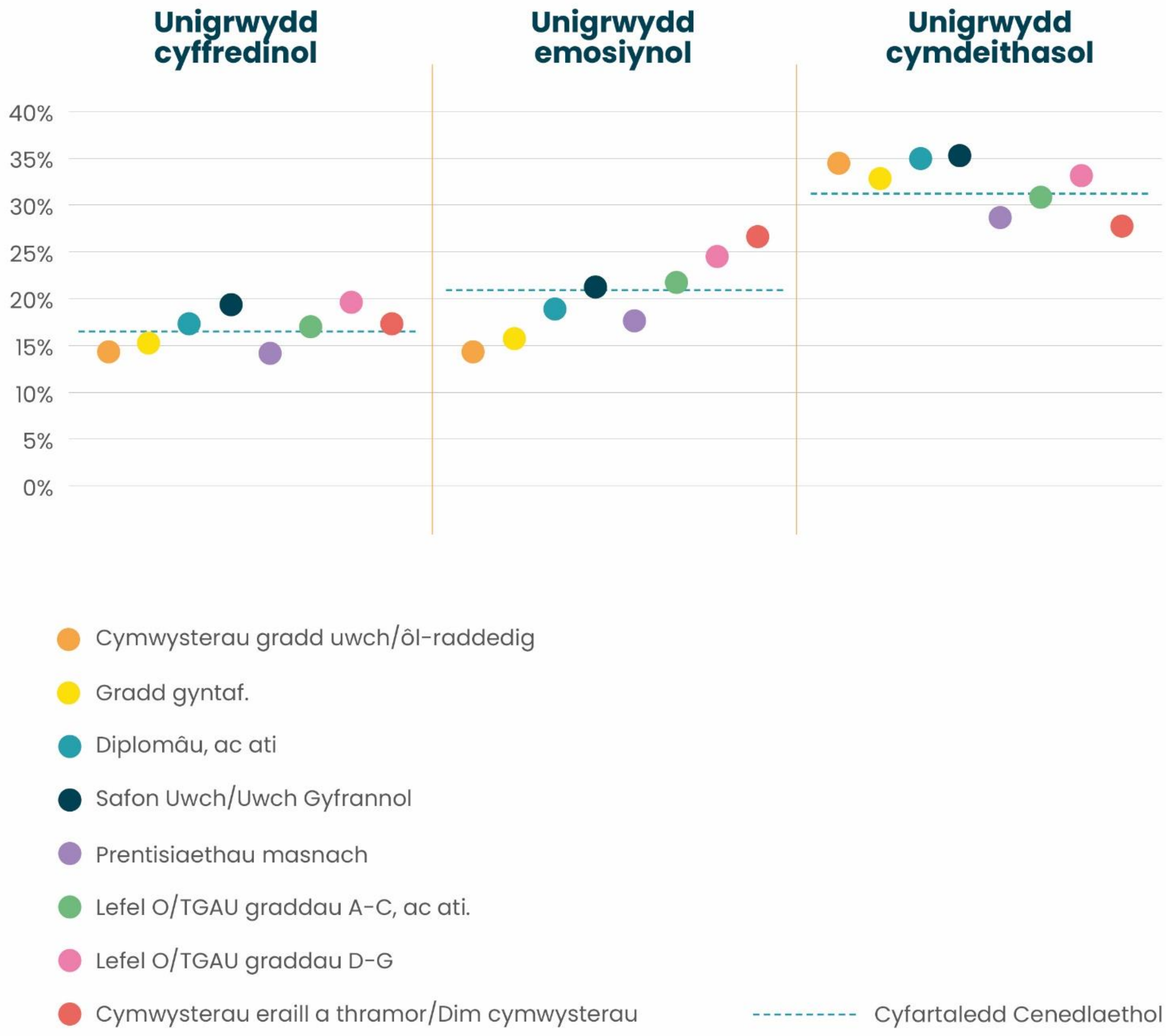

Myfyrdodau

Mae'r canfyddiadau hyn yn tynnu sylw at sut mae rhai grwpiau yn fwy tebygol o brofi unigrwydd nag eraill. Er enghraifft, mae bod mewn iechyd gwael iawn, byw ar eich pen eich hun, neu fod yn rhiant sengl yn gysylltiedig â chynnydd amlwg mewn unigrwydd. Mae'r data'n pwysleisio bod unigrwydd yn gysylltiedig ag anfantais sy'n gysylltiedig â ffactorau fel oedran, rhyw, hil, amddifadedd, rhywioldeb ac anabledd. Felly mae'n debygol y bydd hyrwyddo cydraddoldeb a chynhwysiant yn genedlaethol ac yn lleol yn helpu i leihau unigrwydd. Er y gall dulliau fel rhagnodi cymdeithasol a chyfeillio chwarae rhan bwysig, mae datblygu strategaethau sy'n adlewyrchu'r ffyrdd amrywiol y gall unigrwydd effeithio ar wahanol grwpiau a mynd i'r afael ag achosion strwythurol anfantais yn hanfodol.

Nid yw'r canfyddiadau hyn yn dweud wrthym beth sy'n digwydd pan fydd sawl ffactor sy'n dylanwadu ar unigrwydd yn croestorri – er enghraifft, iechyd gwael, amddifadedd ac ethnigrwydd. Mae rhoi sylw i groesdoriadau o'r fath yn hanfodol o ystyried eu tebygolrwydd. Mae'r mewnwelediadau eraill yn y gyfres hon, ar 'Oedran ac unigrwydd' ac 'Iechyd ac unigrwydd cyffredinol', yn dechrau llenwi'r bwlch hwn trwy ddadansoddiad croestoriadol. Maent yn tynnu sylw at y risg acíwt o unigrwydd a wynebir gan bobl sy'n profi sawl math o anfantais a phwysigrwydd cyllid ac ymyriadau sydd wedi'u targedu i'w cefnogi mewn polisi a gwasanaethau cyhoeddus.

Awduron: Ross Goldstone, Dr Helen Hodges, Dr Hannah Durrant, Emma Taylor Collins

Ffynonellau

Ymgyrch i Ddiweddu Unigrwydd (2021). **The facts on loneliness**. Cyrchwyd o https://www.campaigntoendloneliness.org/the-facts-on-loneliness/

De Jong Gierveld, J., a Van Tilburg, T. 2010. **The De Jong Gierveld short scales for emotional and social loneliness: tested on data from 7 countries in the UN generations and gender surveys**. European Journal of Ageing. 7(2): 121-130. DOI 10.1007/s10433-010-0144-6

Hodges, H., Goldstone, R., Durrant, H., a Taylor-Collins, E. (2021). **Mewnwelediadau data unigrwydd: Atodiad methodolegol.** Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru.

Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Llywodraeth Cymru (2020). **Arolwg Cenedlaethol Cymru, 2016-2017** [casgliad data]. Gwasanaeth Data'r Deyrnas Unedig. SN: 8301. Cyrchwyd o http://doi.org/10.5255/UKDA-SN-8301-1.

Llywodraeth Cymru (2020). **Cysylltu Cymunedau: Strategaeth ar gyfer mynd i'r afael ag unigrwydd ac ynysigrwydd cymdeithasol a chreu cysylltiadau cymdeithasol cryfach.** Cyrchwyd o https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-02/cysylltu-cymunedau-strategaeth.pdf

Llywodraeth Cymru, Swyddfa Ystadegau Gwladol (2020a). **Arolwg Cenedlaethol Cymru, 2017-2018** [casgliad data]. *2il argraffiad.* Gwasanaeth Data'r Deyrnas Unedig. SN: 8390. Cyrchwyd o http://doi.org/10.5255/UKDA-SN-8390-2

Llywodraeth Cymru, Swyddfa Ystadegau Gwladol (2020b). **Arolwg Cenedlaethol Cymru, 2019-2020** [casgliad data]. Gwasanaeth Data'r Deyrnas Unedig. SN: 8718. Cyrchwyd o http://doi.org/10.5255/UKDA-SN-8718-1

Ynglŷn â Chanolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Yma yn y Ganolfan, rydym yn cydweithio gydag arbenigwyr polisi blaenllaw er mwyn darparu tystiolaeth o ansawdd uchel a chyngor annibynnol i weinidogion, y gwasanaeth sifil a gwasanaethau cyhoeddus Cymru sydd yn eu helpu i wella penderfyniadau polisi a deilliannau.

Mae'r Ganolfan, sydd wedi ei hariannu gan y Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol a Llywodraeth Cymru, wedi ei lleoli ym Mhrifysgol Caerdydd ac mae'n rhan o Rwydwaith Beth Sy'n Gweithio y DU.

I gael mwy o wybodaeth, cysylltwch â:

Hannah Durrant

Hannah.durrant@wcpp.org.uk

Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru

Prifysgol Caerdydd, 10/12 Plas yr Amgueddfa, Caerdydd, CF10 3BG

www.wcpp.org.uk/cy | 029 2087 5345

info@wcpp.org.uk | @WCfPP